

FRI ATT LEVA I BOTKYRKA

Handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
2. Bakgrund till handlingsplanen	5
3. Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck i Botkyrka kommun	7
3.1 Ett arbete på flera nivåer	9
4. Handlingsplanens målbilder, mått och aktiviteter	11
4.1 Målbild 1 – Botkyrka kommuns verksamheter arbetar förebyggande mot hedersrelaterat våld och förtryck	11
4.2 Målbild 2 – Botkyrka kommun arbetar aktivt för att upptäcka barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck.....	12
4.3 Målbild 3 – Botkyrka kommun verkar för att förvaltningarna samverkar bättre med varandra så att barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck har tillgång till kunskapsbaserade insatser utifrån sina behov.	14
4.4 Målbild 4 – Botkyrka kommun arbetar med systematisk kunskapsutveckling, utvärdering och uppföljning avseende allt den genomför på HRV-området.	15
5. Aktiviteter med utgångspunkt i respektive aktörs ansvar	16
5.5 Kultur- och fritidsnämndens ansvar	17
5.6 Polisen i Botkyrka kommun	17
5.7 Botkyrkabyggens ansvar	18
5.8 Botkyrka kvinnojour.....	18
5.9 Arbetsgruppen för handlingsplanen.....	18
6 HRV – en kunskapsöversikt.....	19
7. Andra styrdokument som berör arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck	
21	
8. Ansvar och genomförande.....	22
9. Referenser	23

1. Inledning

Inget barn eller ung person i Botkyrka kommun ska behöva vara rädd eller orolig för att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck (HRV), riskera att könsstymplas eller giftas bort mot sin vilja. Ingen ska ka tvingas åka utomlands i något syfte som inskränker på den personens frihet eller mänskliga rättigheter

Syftet med den här kommunövergripande handlingsplanen är att utveckla och stärka kommunens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck och könsstympling – med målsättningen att tillgodose alla barn och ungas rätt till ett liv fritt från våld och förtryck.

Avsikten framåt är att målen och måtten ska bli en del av ordinarie styr och -uppföljningssystem för Botkyrka kommun. Handlingsplanen syftar till att skapa, utveckla och förstärka ett kommunövergripande arbete när det kommer till att arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck. En ytterligare ambition är att kommunen även ska ta fram ett kommunövergripande program för våld i nära relationer – där denna handlingsplan ska införlivas.

Det kommer tas fram en aktivitetslista för tjänsteorganisationen där aktiviteterna är samlade på en sida. Syftet är att få en bättre översikt där även tidsplan, utbildningar och ansvarig nämnd för varje aktivitet skrivs fram. Arbetsgruppen kommer använda den för att kunna följa upp arbetet. En kortversion av handlingsplanen kommer tas fram under hösten.

Handlingsplanen har identifierat fyra övergripande målsättningar, eller målbilder som var och en kommer att definiera arbetet framåt:

1. Botkyrka kommuns verksamheter arbetar förebyggande mot hedersrelaterat våld och förtryck (HRV).
2. Botkyrka kommun arbetar aktivt för att upptäcka barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck.
3. Botkyrka kommun verkar för att förvaltningarna samverkar bättre för att säkerställa att barn och unga som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck har tillgång till insatser utifrån sina behov
4. Botkyrka kommun arbetar med systematisk kunskapsutveckling och utvärdering och uppföljning i allt den genomför avseende HRV.

På de kommande sidorna beskrivs målsättningarna och hur vi ska nå dem tillsammans. Handlingsplanen redovisar vidare hur samverkan ska äga rum mellan olika verksamheter, vilka åtgärder och insatser som krävs för kommunens anställda, hur en utbildningssatsning för olika verksamheter ska genomföras och inte minst hur arbetet ska följas upp. Planen specificerar olika behov av kunskap och kompetens beroende på verksamhet och funktion.

Aktiviteterna mot målen i denna handlingsplan ska komplettera, utveckla och förstärka det arbete som äger rum i kommunen. Handlingsplanen har även målsättningen att beskriva det arbete som redan sker, i syfte att synliggöra det för kommunens alla medarbetare.

Vad är hedersrelaterat våld och förtryck?

Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på traditioner och normer och syftar till att bevara, eller återuppta, en familjs heder inför en specifikt definierad omgivning. Det finns ett samband mellan religiositet och bevarande av hedersnormerna, dock finns inget samband mellan våldsutövandet och någon speciell religion. Hedersförtryck förekommer inom olika etniska och religiösa grupper.

I hederskontexten är den enskilda individens intressen underordnade kollektivets, det vill säga familjens eller släktens heder. Om en person bryter mot de regler och normer som finns kring sexualitet och relationer anses det vanära familjen och släkten. Alla typer av normöverträdelser riskerar att mötas med repressalier såsom ökad kontroll, att tvingas åka utomlands för att uppfostras av släkt eller att tvingas gifta sig mot sin vilja. Tvångsäktenskap är en form av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld mot barnet och ungdomen.

Hedersrelaterat våld och förtryck kan därmed inkludera olika former av våld, inklusive psykiskt, socialt, sexuellt och fysiskt våld – och angränsar ofta till, eller överlappar med, våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor. I verkligheten finns inga skarpa gränser mellan dessa olika våldsuttryck och i många fall är det psykiska våldet i form av begränsningar, kontroll, hot, kränkningar och ryktesspridning mer utbrett än det fysiska våldet.

Ofta är våldet också dolt och rädslan för att bli utsatt bidrar till att ständigt vara på sin vakt eller anpassa sig. Våldet och förtrycket utövas inte uteslutande i hemmet av den närstående familjen, utan kan även utföras av en större gemenskap där bostadsområden, skolor, sociala medier och transnationella nätverk framträder alltmer som arenor för hedersrelaterat våld och förtryck. Förståelsen för hedersrelaterat våld och förtryck i denna handlingsplan utgår ifrån en ansats som även inkluderar barn- och tvångsäktenskap och heder:

Hedersnormer

Ett system av föreställningar om vad som är ett önskvärt/tillåtet beteende eller ett skamligt/förbjudet beteende präglad av uppfattningar om maskulinitet, femininitet och heteronormativitet och där social status för familj/släkt/klan är beroende av individers faktiska eller påstådda beteende. Inom begreppet hedersnormer inryms både oskuldsnormer (förväntningar på individens, främst kvinnors kyskhet) och våldsnormer (upprätthållande av regelsystem via våld eller hot om våld).

Hedersrelaterat förtryck

Att leva med hedersrelaterade normer och förväntningar som är starkt begränsade för individens frihet och inskränker mänskliga fri- och rättigheter eller inverkar negativt på barns rättigheter enligt barnkonventionen.

Hedersrelaterat våld

Våld som utövas med avsikt att korrigera ett beteende eller påstått beteende som upplevs leda till att familj/släkt/klan drabbas av skam eller våld som utövas för att återupprätta familj/släkt/klans heder när normbrott skett.

Våld är här att betrakta som ”varje handling som genom att den skrämmer, smärtar, skadar eller kränker eller försöker påverka annan person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill.

2. Bakgrund till handlingsplanen

Hedersrelaterat våld och förtryck (HRV) förekommer i hela vårt samhälle, och Botkyrka kommun är inget undantag. Organisationen TRIS och Origo, som gjort kartläggningar och fört statistik över Botkyrka kommun, har uppmärksammat att Botkyrka kommun har stora problem – som kräver ett större och mer sammanhållet arbete än det som sker idag.

Denna plan är resultatet av ett beslut i Kommunfullmäktige år 2021. I budgeten fick Våldspreventivt center, som ligger under Kommunledningsförvaltningen, i uppdrag att ta fram en plan för hur berörda förvaltningar kan verka tillsammans. Samordnaren tog även med polisen och Botkyrka kvinnojour i arbetet för att stärka kommunens arbete med att förebygga och agera mot hedersrelaterat våld och förtryck och könsstympling. Planen har således arbetats fram tillsammans med representanter från kommunens verksamheter och från andra samverkanspartners såsom Botkyrkabyggen, kommunpolisen i Botkyrka och Botkyrka kvinnojour.

Det övergripande målet är att få till ett mer sammanhängande arbete kring hedersrelaterat våld och förtryck – så att inget barn eller ung person ska behöva vara rädd för att utsättas för förtryck eller våld. Barn och unga är dock inte ensamma om att utsättas, och under hösten ska också en nulägesanalys av situationen för äldre och människor med olika funktionsnedsättningar göras.

Handlingsplanen syftar också till att integrera och tillgängliggöra lärdomar ifrån nationella och lokala kartläggningar och annat kunskapsunderlag som finns på området. Det är dessutom värdefullt att samla det som görs inom området i ett dokument. Det gör i sin tur att arbetet med att förhindra våldet och förtrycket kan bedrivas kommunövergripande. Det är enligt forskning och utvärderingar det mest framgångsrika sättet att arbeta på.

En del av aktiviteterna som nämns i handlingsplanen är lagstadgade skyldigheter och därmed en del av kommunens ordinarie arbete. Att dessa ändå inkluderas här beror på att de inte nödvändigtvis är kända för alla förvaltningar och samarbetspartners som berörs av handlingsplanen. Dessutom förändras ständigt lagrummet inom HRV-området, och en aktuell bild är viktig för att främja ett effektivt samarbete.

Utbildningar och konferenser om hedersrelaterat våld och förtryck samt åtgärder för att förebygga och informera om könsstympling ska äga rum kontinuerligt. Arbetsgruppen samordnar sig kring vilka utbildningar som ska genomföras över fler än två förvaltningar. Utbildningarna ska innehålla fakta om våld i synnerhet

och särskilt hedersrelaterat våld och förtryck, vilka åtgärder som finns för att upptäcka förtrycket och våldet och vilken hjälp man som anställd kan erbjuda den som är utsatt. Förebyggande arbete mot våld krävs för att hindra att hedersrelaterat våld och förtryck uppstår samt så behöver anställda veta vilken hjälp och stöd som finns att få för våldsutsatta barn och våldsutövare. Och slutligen utbildningar och dialoger om vilka åtgärder som finns för att förhindra att förtrycket och våldet upprepas.

För övrigt ansvarar de enskilda nämnderna själva för sina egna utbildningar inom ämnet. Det kommer vara upp till förvaltningarna själva att avgöra vilka av sin personal som ska genomgå utbildningarna.

Våldspreventiva centret som är en del av Kommunledningsförvaltningen kommer under hösten ta fram ett utbildningspaket/koncept som kommer gälla när flera förvaltningar inkluderas.

Basutbildningarna kommer vara ”webbaserade” och övriga utbildningar som kräver dialog och samförstånd över förvaltningsgränserna kommer vara fysiska. Det underlättar arbetet med att hitta vikarier och det blir billigare och effektivare.

Kommunledningsförvaltningen kommer via Våldspreventiva centret se till att nyttja redan befintliga utbildningar som finns kring t ex oro för barn och lägga till kunskap om HRV på dessa utbildningstillfällen.

Sex viktiga perspektiv i arbetet framåt

- För att de nya bestämmelser och lagar som syftar till att bekämpa hedersrelaterat våld och brottslighet ska kunna tillämpas effektivt behövs välfungerande samverkan mellan berörda aktörer, inte minst mellan socialtjänsten, hälso- och sjukvården, skolan och polisen. Med en stärkt kompetens och ett nära samarbete mellan ansvariga myndigheter kan det förebyggande arbetet förstärkas och stödet till dem som utsätts förbättras. Alla berörda yrkesgrupper måste ha tillräcklig kunskap och relevanta rutiner för att kunna göra detta.
- Ökad segregation kan leda till att hedersnormer i områden med socioekonomiska utmaningar förstärks. Därför är det angeläget att främja jämställdhet och utmana hedersnormer. För att nå alla unga behöver det universella våldsförebyggande arbetet omfatta olika grupper och bostadsområden samt ta hänsyn till hur normer kring maskulinitet och kvinnors och flickors självbestämmanderätt formas i olika sammanhang. Även här är samverkan mellan berörda aktörer, däribland fritiden, socialtjänsten, hälso- och sjukvården och skolan avgörande.
- Sveriges kommuner och regioner (SKR) skriver att det viktigt att stärka myndighetssamverkan för att i enskilda ärenden om våld mot kvinnor säkerställa samordningen och samarbetet mellan alla berörda parter – särskilt lokala myndigheter (brottsbekämpande myndigheter, socialtjänst, arbetsförmedling), offentlig hälso- och sjukvård samt specialiserade stödtjänster till våldsutsatta kvinnor. SKR har, med stöd av regeringen, sedan 2018 bedrivit ett utvecklingsarbete för att stärka jämställdhets- och kvinnofridsarbetet lokalt, regionalt och nationellt. Mycket har åstadkommit

men det finns fortsatta utvecklingsbehov hos kommuner och regioner särskilt när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck.

- Botkyrka kommun hanterar dagligen frågor som berör såväl kvinnors och mäns makt och inflytande som ekonomisk jämställdhet, jämställdhet i hälsa samt ansvar för hem- och omsorgsarbete. Förvaltningarna insatser för både kvinnor och män, flickor och pojkar behöver förbättras så att de främjar jämställdhet och utmanar hedersnormer.
- För att ett utvecklingsarbete ska bli hållbart bör det integreras i hela verksamheterna – från system för ledning och styrning hela vägen ut till invånaren. Ett träffsäkert jämställdhetsarbete måste också beakta jämlikhet genom att se till andra diskrimineringsgrunder som påverkar människors livsvillkor.

3. Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck i Botkyrka kommun

Det sker redan en rad aktiviteter, insatser och utbildningar inom HRV i de olika förvaltningarna idag – främst inom utbildnings- och socialförvaltningen. Det föreligger inga otydligheter gällande vem som ska göra vad när det kommer till de myndighetsspecifika uppdragen. Däremot saknas riktlinjer och rutiner för hur man ska samverka mellan förvaltningarna, hur uppföljning och utvärdering av insatserna ska ske samt kring vilka som har ansvar för att rapportera in insatserna som sker kommunövergripande och till vem. Detta bidrar till ineffektivitet i arbetet.

Samordningen mellan de olika förvaltningarna behöver därför utvecklas för att skapa ett effektivare arbete med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck i kommunen. De aktiviteter som genomförts har för det mesta bestått i separata punktinsatser. Det behövs en större långsiktighet i arbetet, och även en bättre samverkan med aktörer utanför kommunens förvaltning.

Samtliga medarbetare som jobbar med målgruppen barn och unga ska ha kunskap om vad hedersrelaterat våld och förtryck är och hur man känner igen utsattheten och våldsutövandet. Det ska också finnas kunskap i organisationen kring vem man ska kontakta för att inte enda barn eller ungdom ska riskera en uppväxt präglad av förtryck och hot.

Socialförvaltningen har tagit fram en digital utbildning gällande våld i nära relationer där ett av avsnitten handlar om hedersrelaterat våld och förtryck. Den finns tillgänglig på kommunens intranät Botwebb. Den kommer kompletteras med digitala utbildningar som ska gälla för samtliga förvaltningar.

Det ska enligt ny lag föras särskild statistik på när barn förts utomlands och där hedersrelaterat våld/förtryck misstänks vara orsaken. Utbildningsförvaltningen har skolpliktsansvariga som följer upp barn utan skolplacering. Ett fortsatt utvecklingsområde är att se över hur kommunen kan följa upp de barn som man misstänker har förts utomlands.

Eftersom det tar tid att ta med nya statistikindelningar i de redan befintliga system

som finns i Botkyrka kommun kommer arbetsgruppen för denna handlingsplan att ta fram en egen pilotenkät. Här får varje förvaltning som berörs föra in relevant statistik kring HRV och arbetsgruppen får som uppgift att årligen följa upp enkäten. Tanken med piloten är att se över nyttan med enkäten och därefter se över statistikindelningarna som finns i Botkyrka kommun och revidera dem så att relevant data kring HRV förs in i befintliga system efter en provotid på fyra år.

Under våren 2022 genomfördes det en kampanj i sociala medier för unga om deras rättigheter, brev har gått ut till samtliga rektorer och elevhälsan på grundskolor och även till socialtjänsten och det finns numera information på Botkyrka webbplats om barnäktenskap och könsstämpning. Det ska vara något som tas fram varje vår innan barn och unga tar sommarlov.

3.1 Ett arbete på flera nivåer

Ett framgångsrikt arbete för att motverka och förebygga hedersrelaterat våld och förtryck behöver förekomma på olika nivåer. Ett sätt att dela in nivåerna är genom att kategorisera dem utifrån indikerad, selektiv och universell nivå. En rad insatser genomförs redan på dessa olika nivåer i kommunen, men det finns också mycket som behöver påbörjas eller stärkas upp. Här nedan sker en sammanställning av nuläget och det som kan utvecklas för arbetet på de olika nivåerna i kommunen. För en sammanställning av ansvarsfördelning för arbetet, se punkt 4 och 5 i denna handlingsplan.

3.1.1 Indikerad nivå – Åtgärder/insatser som riktas där kännedom om hedersutsatthet finns.

Yrkesverksamma inom Botkyrka kommun som kommer i kontakt med personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck – eller personer som utsätter andra – ska ha tillräcklig kunskap om vad hedersrelaterat våld och förtryck är samt vilka uttryck det kan ta, för att på så sätt kunna upptäcka förekomsten. Det finns rutiner för var och hur dessa ärenden ska hanteras. Men det behöver ses över så att det blir synligt även för andra förvaltningar som man samverkar med.

Det ska föras statistik på antal ärenden som aktualiseras hos socialförvaltningen och som rör hedersrelaterat våld och förtryck.

Det ska föras särskild statistik på när barn förts utomlands och där hedersrelaterat våld/förtryck misstänks vara orsaken. Sådan statistik ska inrapporteras till det nationella kompetensteamet.

3.1.2 Selektiv nivå – Åtgärder/insatser riktat till grupper där det anses finnas risk för förekomst av hedersrelaterat våld eller förtryck

Detta kan handla om att i mötet med religiösa samfund eller sammanhang där många unga och äldre män samlas vara uppmärksam på hur samtalen äger rum om barn, unga och kvinnor.

Den riktade information som finns i Botkyrka kommun vad gäller barnkonventionen, ny lagstiftning gällande våld i nära relationer och hedersrelaterat våld ska sedan upp på intranätet Botwebb.

Information om könsstympling som ges på ungdomsmottagningen ska även finnas att tillgå på skolorna och de öppna verksamheterna.

3.1.3 Universell nivå – Åtgärder/insatser som rikas till alla

I samtliga förskolor och skolor i Botkyrka kommun där man idag informerar föräldrar om barnkonventionen och barns rättigheter ska man även prata om hedersrelaterat våld och förtryck.

Enligt den nya skollagen ska kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer stärkas upp ytterligare. Bland annat ska elevernas hälsa och väl-befinnande främjas och förmågan att göra medvetna och självständiga val ska stärkas. Skolan ska även bidra till ökad förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av samtycke. Det är viktigt att den nya lagstiftningen blir känd för andra utanför skolans värld.

Skolplikten upphör vid utgången av det tionde året (vårterminen årskurs 9). Unga som inte är inskrivna i gymnasieskolan omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret, dessa ungdomar har arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden ansvar för. Detta är ett viktigt perspektiv för att inte vissa ungdomar ska falla utanför kommunens strategiska arbete mot HRV.

Det ska finnas samverkan runt enskilda individer såväl som övergripande och systematisk samverkan mellan olika enheter och verksamheter som i sitt yrkesutövande kan möta hedersrelaterat våld och förtryck.

I Botkyrka kommun finns det flera universella program för föräldrar rörande barn och unga.

- ABC för föräldrar till barn 3–12 år: bygger på att stärka relationen mellan förälder och barn och uppmuntra föräldrar i sin föräldraroll.
- ABC Tonår för föräldrar till barn 13–18 år: bygger på att stärka relationen mellan förälder och barn med fokus på bra samtal.
- FÖS = Föräldraskap i Sverige: ett program som är ett samhällsorienterat stöd till alla föräldrar som är nya i Sverige. Programmet innehåller ämnen såsom att vara en familj i nytt land, utbildning och jämställdhet, information om hälsa- och sjukvård och föräldrars skyldigheter och rättigheter.

Samtliga av dessa program är licensierade och det går därmed inte att ändra i innehållet. Det finns ett moment om heder under pass 4 i FÖS samt på återträffen i ABC tonår. I FÖS tar man även upp könsstämpning och omskärelse. Det är viktigt att de som möter barn och unga på andra förvaltningar känner till dessa program för att kunna samverka effektivt.

I Botkyrka kommun arbetar man idag med de universella programmen Tåget och MVP. I de programmen ska man inkludera kunskap som finns om HRV.

Tåget är ett våldsförebyggande program som riktar sig till skolans yngre årskurser. Elever, skolpersonal och föräldrar får utbildning i hur de kan förebygga våld. Inom det arbetet jobbar man på olika sätt för att skapa en trygg skolmiljö. Varje barn ska känna sig tryggt med de vuxna på skolan, så att de känner att de kan vända sig till en vuxen när det uppstår svåra situationer.

Man talar med barnen om skillnaden mellan att bara titta på och att vara en del av en förändring. Vi vill hjälpa barnen att kunna känna igen olika situationer och lära sig att hantera dem på ett bra sätt. Barnen får också vara ”förändringsagenter” genom att träna på att i olika situationer säga ifrån mot våld. Tåget finns i nuläget på åtta skolor i Botkyrka kommun.

Mentorer i våldsprevention, MVP, är ett ledarskapsprogram för mentorer i årskurs 9. Under elva tillfällen under ett år utbildar mentorerna barn i årskurs sex i hur de kan förebygga våld, motverka stereotyper och könsnormer och vara förebilder på sin skola.

Ungdomar lyssnar på andra ungdomar och kan sprida budskapet om MVP vidare. Vuxna från skola, socialtjänst, polis och räddningstjänst stöttar ungdomarna och handleder dem. MVP finns i nuläget på fem skolor i Botkyrka kommun och målet är att det ska bli fler.

4. Handlingsplanens målbilder, mått och aktiviteter

Här listas handlingsplanens målbilder, mått för att mäta måluppfyllnad, aktiviteterna som ska genomföras för att arbeta mot målbilden samt ansvariga aktörer.

Nämnden som är fetstilad är den nämnd som ansvarar för att aktiviteten påbörjas. Men det görs alltid i samarbete med övriga nämnder som står som ansvariga

4.1 Målbild 1 – Botkyrka kommuns verksamheter arbetar förebyggande mot hedersrelaterat våld och förtryck

För att nå hit behöver följande vara på plats:

- Kunskap finns om universella våldsförebyggande metoder och arbetssätt inom kommunens verksamheter.
- Universella våldsförebyggande insatser, metoder och arbetssätt kopplat till kön, sexualitet och våld tillämpas inom arenor där barn, unga, vuxna och äldre vistas. För närvarande är Tåget, MVP och några föräldrastödsprogram de främsta universella metoderna som Botkyrka kommun arbetar med.
- Kommunen samverkar med polisen, Botkyrkabyggen, Södertörns Brandförsvaret och Botkyrka kvinnojour kring det våldsförebyggande arbetet.

Mått
Andelen skolor och förskolor som bedriver ett systematiskt våldsförebyggande arbete där kunskap om HRV finns inkluderat ökar.

Aktivitet	Ansvariga aktörer
Informera om HRV och könsstämpning i introduktionen för dem som deltar i föräldrastödsprogram.	Socialnämnden och Kommunstyrelsen

<p>Implementera HRV i Tåget och MVP med fokus på män, pojkar och maskulinitet i det befintliga skolprogrammet och även i det som ska påbörjas inom ungas fritid.</p>	<p>Kommunstyrelsen, Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Kultur- och fritidsnämnden</p>
<p>Säkerställa att skolan i samtliga ämnen, men särskilt inom sex- och samlevnadsundervisning, inkluderar frågor om jämställdhet och frihet från våld i skolan – med inslag av HRV – i enlighet med den nya läroplanen.</p>	<p>Utbildningsnämnden och Kommunstyrelsen via MVP och Tåget.</p>
<p>I den utsträckning det är relevant inom ramen för vuxenutbildningens nya läroplan ska perspektiv kring sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck belysas i utbildningen. Det arbetet ska i den mån det bidrar till kvalitetsförbättring samverka med hur utbildningen ser ut kring dessa ämnen inom grundskolan.</p>	<p>Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, Utbildningsnämnden</p>
<p>Det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) ska i sin verksamhet informera om HRV. I mötet med ungdomen ska ämnet HRV tas upp på ett lämpligt sätt, individuellt eller i grupp.</p>	<p>Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden</p>
<p>Sträva efter att de föreningar som har aktiviteter riktade till barn och unga – och som erhåller bidrag från kommunen – har den kunskap som krävs och granskas utifrån hur de arbetar</p>	<p>Kommunstyrelsen, Kultur- och fritidsnämnden och Socialnämnden</p>

4.2 Målbild 2 – Botkyrka kommun arbetar aktivt för att upptäcka barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck

För att nå hit behöver följande vara på plats:

- Kommunen har rutiner och kompetens för att upptäcka barn och unga som är särskilt utsatta för hedersförtryck.
- Kommunen har rutiner och kompetens för att upptäcka förövarna som

utövar våld i hederns namn.

- Kommunen har ett väl fungerande samarbete med polisen

Mått
Andel förskolor som använder frågor kring våld för att upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck samt eventuell könsstämpning ökar.
Andel förskolor som skapat rutiner för att upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck samt könsstämpning ökar.

Aktivitet	Ansvariga aktörer
Fortsätta med att ta fram, anpassa och sprida lättillgänglig information på flera språk om stöd- och skyddsinsatser via de arenor och verksamheter där människor vistas.	Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden , Kultur och Fritidsnämnden, Socialnämnden och Bostadsbolagen
Information ska ges om könsstämpning och hedersrelaterat våld och förtryck enligt den nya läroplanen. Det ska även göras på barns och ungas fritid, via exempelvis fritidsklubbarna. Inom socialtjänsten ska det finnas en kontaktväg till den expertis som finns på området så den unga får adekvat hjälp.	Utbildningsnämnden , Socialnämnden, Kultur och fritidsnämnden, i samarbete med regionen
Främja tidig upptäckt av våld mot barn och unga genom att rutinemässigt ställa frågor om våld och HRV enligt standardiserade metoder.	Socialnämnden Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, , Kultur och fritidsnämnden och Utbildningsnämnden
Om det är fler än en förvaltning som ska få utbildning i HRV så ska VPC vara en del av arrangörskapet	Kommunstyrelsen via VPC och arbetsgruppen för framtagandet av handlingsplanen
Föra statistik i de fall där man ser att utsatthet för våld kan identifierats som just HRV.	Utbildningsnämnden och Socialnämnden

4.3 Målbild 3 – Botkyrka kommun verkar för att förvaltningarna samverkar bättre med varandra så att barn och unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck har tillgång till kunskapsbaserade insatser utifrån sina behov.

För att nå hit behöver följande vara på plats:

- Medarbetare i kommunen har kunskap om vilket stöd socialnämnden har att erbjuda barn och unga som lever under hedersrelaterat våld och förtryck.
- Medarbetare i socialförvaltningen har kunskap om metoder och arbetssätt för att kunna erbjuda individuellt anpassade insatser till barn och unga som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.
- Socialnämnden verkar för att barn och unga som är föremål för skyddsinsats från socialtjänsten på grund av hedersrelaterat våld och förtryck ska erbjudas trygg kontakt med sin familj endast i de fall detta bedöms lämpligt ur säkerhetsaspekt. Socialförvaltningen utgår alltid från barnets bästa.
- Kommunen samverkar med polis, Botkyrkabyggen, Botkyrka kvinnojour, åklagare, hälso- och sjukvården samt andra relevanta civilsamhällsorganisationer såväl på övergripande nivå som kring specifika ärenden rörande personer som lever i en hederskontext.
- Kommunen synliggör kontaktvägarna till Origo då den unge inte vill anförtro sig till någon i kommunen eller hälso-och sjukvården.

Mått
Andel nämnder som har rutiner/arbetssätt för att samverka med andra instanser avseende att förebygga, upptäcka samt säkerställa kompetens inom området hedersrelaterat våld och förtryck ökar.
Andel föräldrar som tar emot behandling och stöd mot att utöva hedersrelaterat våld och förtryck, ökar.

Aktivitet	Ansvariga aktörer
Socialförvaltningen, Utbildningsförvaltningen och kommunledningsförvaltningen (VPC) har särskilda behov att få till dialoger och erbjuder därmed i samverkan kontinuerlig utbildning avseende våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck	Kommunstyrelsen, Socialnämnden, Utbildningsnämnden

<p>Ta fram gemensamma rutiner över förvaltningsgränserna för att motivera föräldrar som utövar hedersrelaterat våld och förtryck att ta emot stöd för att upphöra med förtrycket och våldet. Rutiner ska tas fram i samarbete med skolorna, de öppna verksamheterna som finns inom fritiden och AVUX som möter föräldrarna i ett tidigt stadium.</p>	<p>Arbetsmarknad och utbildningsnämnden, Socialnämnden, Utbildningsnämnden och Kultur och fritidsnämnden</p>
<p>Erbjuda föräldrar som utövar hedersrelaterat våld och förtryck familjebehandling och stöd</p>	<p>Socialnämnden</p>

4.4 Målbild 4 – Botkyrka kommun arbetar med systematisk kunskapsutveckling, utvärdering och uppföljning avseende allt den genomför på HRV-området.

För att nå hit behöver kommunens verksamheter använda systematisk kunskapsutveckling, utvärdering och uppföljning för att utveckla verksamheten.

<p>Mått</p>
<p>Andelen förvaltningar och enheter som har säkerställt att medarbetare har relevant kunskap om våld i nära relationer, könsstymning och hedersrelaterat våld och förtryck ökar.</p>

Aktivitet	Ansvariga aktörer
<p>Yrkesverksamma inom förskola ska genomgå utbildning kring HRV samt kring könsstymning.</p>	<p>Kommunstyrelsen tillsammans med Utbildningsnämnden</p>
<p>Yrkesverksamma inom skola, fritid och kultur, socialtjänst och arbetsmarknad ska utbildas om HRV samt könsstymning.</p>	<p>Kommunstyrelsen tillsammans med samtliga nämnder</p>

<p>Erfarenhetsträffar och utbildningar ska genomföras för utbildningsförvaltningen och socialtjänsten rörande effektiv samverkan kring enskilda HRV-ärenden.</p>	<p>Kommunstyrelsen, Utbildningsnämnden och Socialnämnden</p>
<p>Medarbetare ska i medarbetarenkäten få frågan om utsatthet kring våld samt om man erbjudits utbildning i HRV vilket innebär en nollmätning från år 2022</p>	<p>Kommunstyrelsen</p>

5. Aktiviteter med utgångspunkt i respektive aktörs ansvar

I punkt 4 anges handlingsplanens målbilder, mått, aktiviteter och ansvarig instans med utgångspunkt i respektive målbild. Under denna punkt listar vi i stället ansvaret och aktiviteter med utgångspunkt i respektive aktör.

5.1 Kommunstyrelsens ansvar

Våldspreventivt center har ett särskilt uppdrag att samordna arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och i detta uppdrag ingår det att ta fram denna handlingsplan, följa upp den, ombesörja en kompetensförsörjningsplan, hålla i utbildningar som genomförs av fler än två förvaltningar, samt annan samordning som området kräver.

Att detta sker ska följas upp av kommunstyrelsen.

5.2 Utbildningsnämndens ansvar

Arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck ska ske systematiskt och vara en del av skolans jämställdhetsuppdrag. Skolpersonal behöver ha kunskap inom området för att kunna upptäcka utsatta elever och behandla frågorna.

Enligt den nya skollagen ska kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer stärkas upp ytterligare. Bland annat ska elevernas hälsa och välbefinnande främjas och förmågan att göra medvetna och självständiga val ska stärkas. Skolan ska även bidra till förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av samtycke.

Detta ska följas upp av kommunstyrelsen

5.3 Socialnämndens ansvar

Socialnämnden ansvarar för att gällande rutiner för utredning i allmänhet och avseende hedersrelaterat våld och förtryck i synnerhet är väl kända för samtliga berörda medarbetare. Detta sker i introduktionen av nya medarbetare inom ramen för den kompetenstrappa som är framtagen för introduktion, grundutbildning och

fördjupningsutbildning.

Kunskapen om metoden att utröna möjlighet och lämplighet att inleda familjebehandling för att återknyta kontakt mellan den unge och familjen ska implementeras.

Det finns alltid en risk att återknyta kontakten och därför är arbetssättet extra noggsamt och grundlig genomfört. Centrala faktorer är personalens hederskompetens och säkerhetstänkande med utgångspunkt från barnets bästa och mänskliga rättigheter. Det arbetet kräver omvärldsbevakning och ska utvärderas.

Att detta sker ska följas upp av Socialnämnden.

5.4 Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämndens ansvar

Nämnden ansvarar för att relevanta medarbetare har grundläggande kompetens i att identifiera utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck bland Botkyrkabor de möter i sin verksamhet, samt kunskap om vilket stöd kommunen, polisen och civilsamhället kan ge den våldsutsatta. Nämnden ansvarar även för att relevanta verksamheter har kända rutiner på plats för hur en medarbetare ska agera vid misstanke eller vetskap om våldsutsatthet. Nämndens verksamheter ska därutöver informera om barnkonventionen och de rättigheter barn och unga har i Sverige ute i sina olika verksamheter.

Att detta sker följs upp av Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden.

5.5 Kultur- och fritidsnämndens ansvar

Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för att relevanta medarbetare har grundläggande kompetens i att identifiera utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck bland Botkyrkabor de möter i sin verksamhet, samt besitter kunskap om vilket stöd kommunen, polisen och civilsamhället kan ge den våldsutsatta. Nämnden ansvarar även för att genom sina verksamheter sprida den information och kunskap kommunen tillhandhåller om hedersrelaterat våld och förtryck till Botkyrkaborna och civilsamhällets organisationer.

Nämnden ska se över hur föreningarna verkar när det kommer till jämställdhet och om det finns skäl att stödja eller granska de bidragsberättigade föreningarna i deras arbete mot våld och förtryck. Nämnden ansvarar även för att samtliga medarbetare inom kultur och fritid arbetar utifrån demokratiska och mänskliga rättigheter och har kunskap om barnkonventionen och jämställdhet.

Att detta sker följs upp av Kultur- och Fritidsnämnden.

5.6 Polisen i Botkyrka kommun

Polisen deltar genom att ingå i arbetsgruppen för HRV. De ska se till att relevant personal inom polisen får utbildning om hedersrelaterat våld och förtryck, samt se över sina egna processer och rutiner när det kommer till att samarbeta med kommun i dessa frågor.

5.7 Botkyrkabyggens ansvar

Botkyrkabyggen deltar genom att ingå i arbetsgruppen. De ska se till att relevant personal får utbildning om hedersrelaterat våld och förtryck, hjälpa till att sprida information i sitt boendebestånd samt se över sina egna processer och rutiner. Botkyrkabyggen kommer även se över de rutiner som finns för arbetet med våld i nära relationer så att det inkluderar HRV.

5.8 Botkyrka kvinnojour

Botkyrka kvinnojour ska ta del av de utbildningar som ges till anställda i kommunen.

I volontärutbildningen som Botkyrka kvinnojour tillhandahåller kommer man att skapa mer fokus på HRV genom utökad tid för grundutbildningen. Kvinnojouren ser det också som angeläget att de volontärer och anställda som är i verksamheten får ta del av den utbildning som tas fram i kommunen nu.

I dagsläget har Botkyrka kvinnojour haft regelbunden kontakt med SFI där de bjuds in, både till personalmöten och i klasser, för att föreläsa om våld i nära relationer, svensk lagstiftning och vilken hjälp som erbjuds. Det finns då också möjlighet att boka enskilda möten för den som vill.

Tillsammans med SFI har Botkyrka kvinnojour tillsammans med en lärare på SFI hållit kursen

”Föräldraskap i Sverige”, senast som sommarkurs för SFI-studerande.

5.9 Arbetsgruppen för handlingsplanen

Eftersom arbetet ska genomföras förvaltningsövergripande och tillsammans med andra samarbetspartners så har arbetsgruppen som tagit fram denna handlingsplan i nära samarbete med samordnaren bestått av representanter från samtliga förvaltningar som har mål och ansvar i handlingsplanen. Samtliga representanter har bidragit med kunskaper och återkopplat processen till sin förvaltning. I arbetsgruppen sitter även representanter från Botkyrkabyggen, Polisen och Botkyrka kvinnojour. Samverkan med Botkyrkabyggen, Polisen och Botkyrka kvinnojour är särskilt viktigt för att tillvarata deras speciella kompetens och kontaktytor.

För det fortsatta arbetet är det av vikt att bibehålla en tvärssektoriell arbetsgrupp bestående av medarbetare och funktioner som har bred kunskap om den organisation de representerar. Arbetsgruppens uppdrag framåt består i flera delar:

- Arbetsgruppen ska säkerställa införsel av kunskap för fortsatt utveckling i det kommunövergripande arbetet, genomföra behovsinventering för området samt se över hur handlingsplanen kan följas upp.
- Gruppen ska vidare verka för att olika verksamheters kommunikation och information rörande hedersförtryck och hedersvåld, och därtill relaterade ämnen, blir entydig och sammanhängande och finns på webbplatsen.
- Arbetsgruppen spelar även en viktig roll i det fortgående strategiska arbetet för att för att skapa lämpliga arenor för dialog med och information till både kommuninvånare och medarbetare inom kommunen.

- Arbetsgruppen ska ses till att planen ses över årligen och att den utvärderas vartannat år.

6 HRV – en kunskapsöversikt

Botkyrka kommuns kartläggning bland niondeklassare, ”Ung i Botkyrka”, är en av dem och dess resultat är en viktig bas i varför kommunen har behov av en kommunövergripande handlingsplan. Här nedan beskrivs nyckelresultaten i den och några andra kartläggningar och mätningar som gjorts de senaste åren.

6.1 Botkyrkas kartläggning bland niondeklassare

Nedan presenteras valda resultat från kartläggningen Ung i Botkyrka. En viktig fråga för aktuell kartläggning är om det i Botkyrka kommun finns unga som omfattas av oskuldsnormer och i så fall hur stor andel. Att leva med oskuldsnormer har i tidigare studier visat sig ha ett samband med hedersrelaterat våld och förtryck (se [Ung 018 — TRIS](#)).

Det övergripande resultatet visar att mer än var tredje flicka (35%) och nästan var femte pojke (19%) förväntas vänta med sex tills de gifter sig.¹ Kravet på oskuld är en markör som framhäver skillnader i de förväntningar som finns på ungdomar. Resultatet i denna kartläggning visar att det i Botkyrka kommun finns en stor grupp ungdomar som lever med ett oskuldskrav och att det finns tydliga könsskillnader – där flickor i mycket större utsträckning svarar att de förväntas vänta med sex tills de gifter sig.

Andra centrala frågor är andelen unga som lever i ett sammanhang där det finns en uttalad äktenskapsplikt och där ungdomar har en förväntning hemifrån att vara heterosexuella. Ungefär 40 procent av ungdomarna oberoende av kön svarar att de dels förväntas gifta sig som vuxen och dels att de förväntas vara heterosexuella.

6.2 Risk för tvångsäktenskap

Andelen unga som är i riskzonen för att utsättas för tvångsäktenskap har i tidigare kartläggningar mäts med frågan; Vem väljer din framtida partner? I den här kartläggningen har svarsalternativen kodats om till tre svarsgrupper där unga som svarat att de väljer sin framtida partner *själva* bildar en första grupp. Unga som svarat att *familjen väljer en partner som de kan ta ställning till* eller svarat att den *tilltänkta partnern måste accepteras av familjen först* har tillsammans bildat den andra gruppen som definieras som unga med *villkorade* möjligheter i valet av framtida partner.

Med villkorade möjligheter avses att en flicka eller en pojke *inte* kan ta ett individuellt självständigt beslut kring valet av framtida partner. I stället är den unge förpliktigad att följa familjens ställda krav. Den tredje och sista gruppen består av unga som inte själva får bestämma sin framtida partner. Dessa har antingen svarat att det är mest familjen som väljer åt dem eftersom de vet bäst eller att det är endast familjen som väljer och den unge har inte mycket att säga till om. Det övergripande resultatet visar att en större andel flickor (3 procent) än pojkar (1 procent) svarar att det är familjen som bestämmer deras framtida

partner. 20 procent av flickorna och 13 procent av pojkarna svarar att de har villkorade möjligheter i valet av framtida partner.

6.3 Kartläggning – Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar

En större kartläggning genomfördes 2018 i Stockholm, Göteborg och Malmö. Den heter *Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar*. De tre städerna vill stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och gick ihop för att få ett samlat kunskapsunderlag, förbättrade möjligheter att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck samt förutsättningar för att vidta adekvata åtgärder riktade mot såväl de som utsätts som våldsutövarna. Nedan följer en kort sammanfattning av de viktigaste resultaten.

Omfattning

Hur många som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck är svårt att mäta och försök att fånga omfattningen kan göras på olika sätt. I denna kartläggning görs det genom att bland annat ställa frågor om utsatthet för våld samt användandet av våld som är kollektivt legitimerat av familj/släkt och utövas enligt en hederslogik. I enkätstudien uppger 8 procent att de lever med våldsnormer och 13 procent att de lever med oskuldsnormer (att inte få ha en villkorslös kärleksrelation och att förväntas vänta med sex tills giftermål). Detta resultat ligger inom det intervall som andra svenska undersökningar kommit fram till och som varierar mellan 3 och 23 procent.

Utsatthet och våldsutövande

Det är i första hand pappor eller andra vuxna män i släkten som utsätter ungdomarna som svarat på enkäten i kartläggningen för våld. Därefter är det en bror eller annan ung man i släkten, och därefter mammor och kvinnor i släkten. Pojkar som lever med våldsnormer är mest sannolika att ha utsatt andra för våld. Nästan samtliga har våldsutsatt andra. Hälften av dem har utsatt en bror eller annan ung man i familjen. Av flickorna som lever med hedersnormer har nästan hälften använt våld eller kontroll mot någon – och den de oftast utsätter inom familjen är en syster eller annan ung kvinna.

Intervjuerna visar att det bland de utsatta finns flickor och kvinnor, pojkar och män, binära och icke binära transpersoner och hbtq-personer i alla åldrar. De utsatta har olika etniska och religiösa tillhörigheter och har bott olika lång tid i Sverige. Flickors och unga kvinnors utsatthet är mest tydlig. Gemensamt för personer med normbrytande funktion, hbtq-personer och personer med riskbruks- och beroendeproblematik är dels större våldsutsatthet, dels att normbrotten gör det mer riskabelt att berätta om utsattheten och söka hjälp samt att samhällsinstanserna inte förmår identifiera och adressera våldsutsattheten.

Följder av utsatthet och tendens att söka hjälp

Det psykiska våldet tenderar att sätta djupare spår än det fysiska. Flera informanter som har varit i kontakt med samhällsinstanser erfar att våldets psykiska följder inte har uppmärksamats tillräckligt.

Flest ungdomar i enkätstudien skulle vända sig till skolan om de ansåg sig behöva hjälp. Här har ungdomarna upparbetade relationer med och tillit till personalen. Flickor kan i högre grad än pojkar tänka sig att vända sig till Ungdomsmottagningen, medan Polisen är den instans som fler pojkar än flickor vänder sig till. Socialtjänsten får i allmänhet dåligt omdöme och många som uppger att de någon gång tidigare sökt hjälp där vill inte söka fler gånger. Det finns dock berättelser i intervjumaterialet om lyckade insatser där socialtjänsten förmått göra stor skillnad för den utsatte. I dessa fall är framgångsfaktorerna lyhördhet, trygghet och tydlighet – samt att samhällets stödfunktioner fungerar i samverkan och klarar att hålla ut i längden. Ungdomar söker i låg grad stöd från verksamheter som har begreppet ”heder” i sitt namn.

Inställningar till grundläggande fri- och rättigheter

Sammantaget är skillnaderna i attityder till mänskliga fri- och rättigheter signifikanta mellan de som lever med hedersnormer och de som inte gör det. Ungdomar som lever med hedersnormer är generellt sett mer negativt inställda till frågor som rör jämställdhet, fri abort, barns rätt till ett liv fritt från våld och samkönade äktenskap. Pojkar är genomgående mer negativt inställda till mänskliga rättigheter än flickorna. Förbudet mot att gifta sig under 18 år anser en femtedel av ungdomarna som lever med hedersnormer inte alls är bra. Cirka en tredjedel av pojkarna i gruppen tycker att den svenska lagen som förbjuder könsstympning är dålig. Rätten till fri abort stöds av cirka hälften av ungdomarna som lever med hedersnormer och drygt var tionde flicka tycker att lagen mot barnaga är dålig.

6.4 Statistik från Origo

Origo är ett länsövergripande resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld. Origo har som mål att motverka och förebygga hedersrelaterat förtryck och våld, samt att förbättra livssituationen för den som begränsas av hedersnormer. De som vänder sig till Origo får stöd och vägledning. Fler som jobbar med unga får kunskap om hedersrelaterat förtryck och våld och dess konsekvenser. I den statistik som förs av Origo kring antalet barn och unga som lever i ett hedersrelaterat förtryck och våld så ligger Botkyrka kommun bland de kommuner som fått in flest orosanmälningar i hela regionen.

7. Andra styrdokument som berör arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

7.1 Nationella och regionala strategier

2016 antog regeringen en tioårig nationell strategi (Skr. 2016/17:10) för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Strategin har utgångspunkt i det sjätte jämställdhetspolitiska målet och styr arbetets inriktning fram till 2026. Utifrån den nationella strategin har en regional strategi utformats vilken styr det regionala arbetet mot att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län. Den regionala strategin omfattar Länsstyrelsen, Kriminalvården, Polisen, Region Stockholm, Stockholm Stad och StorSthlm som företräder länets 26 kommuner.

7.2 Internationella konventioner

Botkyrka kommun verkar för att samtliga kommuninvånare ska ha rätt att åtnjuta sina friheter och mänskliga rättigheter – samt för att efterleva barnkonventionens samtliga artiklar. Botkyrka kommun ställer sig bakom hållbarhetsmålen i FN:s Agenda 2030 och som stöd i detta arbete finns tillämpningsanvisningar för att nå målen (Dnr 2019/0624 KS). Två av delmålen under det femte målet har direkt bäring på arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck:

- Avskaffa alla former av diskriminering av alla kvinnor och flickor överallt.
- Avskaffa alla skadliga sedvänjor, såsom barnäktenskap, tidiga äktenskap och tvångsäktenskap samt kvinnlig könsstympning.

8. Ansvar och genomförande

Handlingsplanen har identifierat ett antal mål, aktiviteter och mått som olika nämnder har ansvar för. Ansvariga nämnder kan även ta fram och följa upp egna aktiviteter. Arbetet utförs inom ramen för ordinarie planering och uppföljning av verksamheten. I verksamhetsplanerna ska nämnder precisera hur de kommer att arbeta med och följa upp handlingsplanens mål och aktiviteter.

Arbetsgruppen ska ha ansvaret att föra dialog med förvaltningsledning och sin egen förvaltning för att säkerställa att målen följs och att aktiviteterna genomförs. Det är viktigt att även använda befintliga strukturer för återkoppling och beslut som t ex Kraftsamling utgör.

8.1 Ansvar för uppföljning

Varje nämnd ansvarar för att genomföra angivna aktiviteter likväl som för att delta och bidra i de kommungemensamma aktiviteterna.

Resultaten från arbetet i enlighet med handlingsplanen följs upp årligen i kommunens budgetprocess både på fullmäktige- och nämndnivå. Löpande uppföljning sker inom berörda förvaltningar och samordnas i arbetsgruppen. Möjlighet till revidering av handlingsplanen finns vartannat år, då kommunstyrelsen, med stöd från arbetsgruppen, avgör om planen behöver uppdateras. Om man så finner, ska ny version beslutas av kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Första tillfälle till revidering är 2024.

Arbetsgruppen ska stödja Kommunstyrelsen så att de kan göra en god samlad uppföljning av handlingsplanen.

9. Referenser

Ghadimi, M., & Gunnarsson, S. (2019). *Ung 018 – En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland unga i Uppsala.* Uppsala: TRIS – tjejeers rätt i samhället.

Jernbro, C., & Landberg, Å. (2018). *Det är mitt liv! Om sambandet mellan barnmisshandel och att inte få välja sin framtida partner.* Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Socialstyrelsen. (2014). *Vänd dem inte ryggen – Utbildningsmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck.*

Fri från våld en gemensam angelägenhet – Plan för barn och kvinnofrid och mot våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, sexuellt våld, sex mot ersättning och människohandel (2021-2026)

Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation (2021- 2025)

Göteborgs stadsplan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020-2023

Skolverkets nya läroplan

Rapporten från TRIS

Statistik från Origo

Heder och samhälle - Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar Working Papers and Reports Social work RAPPORT NR 17, ÖREBRO 2019 Rúna í Baianstovu, Sofia Strid, Hanna Cinthio, Emmie Särnstedt Gramnaes och Jan-Magnus

Regeringens definition på heder

Socialstyrelsen om könsstympling

UD om uppfostringsresor och vad som gäller enligt lagen